

KO'RISHIDA, ESHITISHIDA VA YENGIL DARAJADAGI AQLIY RIVOJLANISHIDA MUAMMOSI BO'LGAN BOLALAR INKLYUZIV TA'LIMIDA SINIF XONALARI VA DARS JARAYONINI MOSLASHTIRISH

JDPU o'zbek tili va adabiyoti fakulteti talabasi

Turg'unov Bekmurod

Annotatsiya: Mazkur maqolada ko'rishida, eshitishida va yengil darajadagi aqliy rivojlanishida muammosi bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'lim jarayonida sinf xonalari va dars jarayonlarini moslashtirishning ahamiyati, metodlari va amaliy usullari ko'rib chiqilgan. Dars jarayonini moslashtirish orqali barcha bolalar, shu jumladan, imkoniyatlari cheklangan bolalar uchun teng ta'lim imkoniyatlarini yaratish zarurati ta'kidlangan. Shuningdek, inklyuziv ta'limda sinf xonalarini va dars jarayonlarini moslashtirishda pedagogik metodik yondashuvlarning roli o'rganilgan.

Kalit so'zlar: inklyuziv ta'lim, imkoniyatlari cheklangan bolalar, sinf xonalari, dars jarayoni, pedagogik yondashuvlar, ta'lim jarayoni, metodlar.

Kirish

Bugungi ta'lim tizimida barcha bolalar, shu jumladan, imkoniyatlari cheklangan bolalar uchun teng ta'lim imkoniyatlarini yaratish dolzarb muammolardan biridir. Inklyuziv ta'lim kontseptsiyasi imkoniyatlari cheklangan bolalar uchun alohida ehtiyojlarga mos ravishda ta'lim olishni ta'minlashga qaratilgan. Ko'rishida, eshitishida va yengil darajadagi aqliy rivojlanishida muammosi bo'lgan bolalar uchun ta'lim jarayonini moslashtirish, ularning ijtimoiy va aqliy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Bunda pedagogik metodik yondashuvlar, o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar, sinf xonasini jihozlash kabi masalalar muhim o'rin tutadi.

Sinfda ijtimoiy muhitni yaratish, qiziqarli va motivatsion faoliyatlarni tashkil etish, o'quvchilarning ijtimoiy faoliyatlar va o'quvchilarning turli ehtiyojlariga moslashtirilgan darslar o'tkazish o'quvchilarning umumiy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Masalan, o'quvchilarni bir-biriga yordam berishga undash, ko'p ijtimoiy o'yinlar va topshiriqlarni tashkil qilish, ular orasida hamjihatlik va hurmatni rivojlantirishga imkon yaratadi.

Shuningdek, dars jarayonida o'qituvchilar o'quvchilarning yuqori natijalarga erishishlarini rag'batlantirish uchun o'zlashtirishga qiziqish uyg'otadigan metodlarni qo'llashlari kerak. O'quvchilarga o'z muvaffaqiyatlari haqida doimiy feedback berish, ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi. G'alaba va muvaffaqiyatlarni bayram qilish, ular o'rtasida ijobiy munosabatlar yaratishga yordam beradi.

O'quvchilarning doimiy ravishda ta'lim jarayonida ishtirok etishlarini ta'minlash uchun, shuningdek, texnologik vositalardan foydalanish ham katta ahamiyatga ega. Interaktiv vositalar, masalan, ta'lim ilovalari, onlayn o'yinlar va simulyatsiyalar o'quvchilarga muammolarni amaliy ravishda hal qilishda yordam beradi, ular uchun yanada qiziqarli va samara bo'lishi mumkin. Shuningdek, o'quvchilarga individual tarzda yordam ko'rsatish, ularning ehtiyojlariga mos dars materiallarini taqdim etish inklyuziv ta'limni samarali tashkil etish uchun muhimdir.

Imkoniyatlari cheklangan bolalar uchun inklyuziv ta'limni muvaffaqiyatli tashkil etishda, ota-onalar va jamiyatning o'quvchilarga bo'lgan qo'llab-quvvatlovi ham muhim o'rin tutadi. Ularning faol ishtiroki, bolalarining ta'lim jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshiradi, va ularning jamiyatda o'z o'rnini topishlariga yordam beradi. Ota-onalar bilan hamkorlikda olib borilgan ishlar o'quvchilarning muvaffaqiyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Yuqoridagi barcha masalalar, imkoniyatlari cheklangan bolalar uchun ta'limni yanada yaxshilash va ularning jamiyatga moslashishiga yordam beradigan asosiy omillardir. Shunday qilib, inklyuziv ta'limda innovatsion metodlar va yondashuvlarni qo'llash, o'quvchilarni o'z ehtiyojlari va xususiyatlariga mos ravishda o'qitish muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Bunday yondashuvlar, nafaqat o'quvchilarning o'zlashtirishini kuchaytiradi, balki ular o'rtasida to'g'ri ijtimoiy munosabatlar o'rnatilishiga ham yordam beradi.

Imkoniyatlari cheklangan bolalarga inklyuziv ta'limni tashkil etishning yana bir muhim jihati – bu o'quvchilarning turli jismoniy va ruhiy holatlari, shuningdek, ularning o'qish qobiliyatlari asosida o'quv jarayonini shakllantirishdir. Ko'rishda muammosi bo'lgan bolalar uchun texnologiyalardan, masalan, magnitva analogli yordamchi qurilmalardan foydalanish o'quvchilarga ta'lim jarayoniga faol ishtirok etish imkonini beradi. Eshitishda muammosi bo'lgan bolalar uchun esa zamonaviy ko'rish vositalarini (monobloklar, maketlar, jadvallar) va moslashtirilgan darsliklarni qo'llash samarali bo'ladi. O'qituvchining tushuntirish uslubi ham muhim ahamiyatga ega: ko'rishda muammosi bo'lgan bolalar uchun tushuntirishda o'qituvchi yuz ifodalarini va jismoniy harakatlarni ko'rsatib o'rgatishlari kerak.

O'quvchilarning yengil darajadagi aqliy rivojlanishida muammosi bo'lgan bolalar bilan ishlashda, ularning aqliy qobiliyatlariga moslashtirilgan o'quv materiallari yordamida, o'qitishning individual rejalashtirilgan metodlaridan foydalanish juda muhimdir. Bu metodlar bolalarning o'rganish tezligini, qobiliyatlarini va qiziqishlarini inobatga olgan holda ishlab chiqilishi kerak. Misol uchun, ko'p takrorlash va vizual materiallar yordamida o'rganish jarayonini soddalashtirish mumkin. Shuningdek, o'quvchilarning rivojlanishini rag'batlantirish uchun o'qituvchilar shaxsiy yondashuvni qo'llashlari zarur. Har bir bolaga individual

rivojlanish rejalari, o'quv maqsadlari va baholash tizimlari tuzish, ularning o'qish jarayonidagi muvaffaqiyatlariga katta ta'sir ko'rsatadi.

Ta'lim jarayonida o'quvchilarning emotsional holatini ham hisobga olish zarur. Imkoniyatlari cheklangan bolalar uchun o'qitish faqat bilim berish emas, balki ularning o'zini o'zi anglashlari, ishonchni oshirishlari va jamiyatda to'g'ri moslashishlari uchun ham imkoniyat yaratishdir.

Imkoniyatlari cheklangan bolalarga ta'lim berishda sinf xonalarini va dars jarayonini moslashtirishning birinchi bosqichi bu ularning ehtiyojlarini tahlil qilishdir. Ko'rishida va eshitishida muammosi bo'lgan bolalar uchun dars jarayonini tashkil etishda ko'proq vizual va eshittirish yordamchi vositalaridan foydalanish zarur. Buning uchun didaktik materiallar, plakatlar, audiovizual vositalar va texnologiyalar qo'llanilishi mumkin. Eshitishida muammosi bo'lgan bolalar uchun alohida tinglovchi uskunalar yoki jadvallarni ishlab chiqish va ularni o'quv jarayonida foydalanish muhimdir. Bundan tashqari, ko'rishida muammosi bo'lgan bolalar uchun texnologik vositalar yordamida masofaviy ta'lim shakllarini tashkil etish samarali bo'lishi mumkin.

Yengil darajadagi aqliy rivojlanishida muammosi bo'lgan bolalar uchun esa o'quv materiallarini yanada oddiy va tushunarli tarzda ishlab chiqish kerak. Ularning imkoniyatlariga moslashgan individual ta'lim rejalarini ishlab chiqish va darsni interaktiv, ko'ngilochar usullarda tashkil etish o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi. O'qituvchilar uchun maxsus pedagogik yondashuvlar zarur, chunki ular har bir o'quvchining ehtiyojlarini inobatga olib, ta'lim jarayonini shakllantirishlari kerak. Sinf xonalarida moslashtirishning boshqa bir jihati esa ta'lim uskunalarining to'g'ri tanlanishidir. Imkoniyatlari cheklangan bolalar uchun qulay sinf xonasi jihozlari, do'stona atmosfera yaratish, o'qish va o'qitish jarayonlarida stress va tashvishlarni kamaytirish muhimdir.

Xulosa

Ko'rishida, eshitishida va yengil darajadagi aqliy rivojlanishida muammosi bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'lim jarayonini muvaffaqiyatli tashkil etish sinf xonasining va dars jarayonining moslashtirilishiga bog'liq. Ta'limda individual ehtiyojlarni inobatga olish, mos pedagogik metodlarni qo'llash va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish yordamida imkoniyatlari cheklangan bolalarga sifatli ta'lim berish mumkin. Shuningdek, o'qituvchilar uchun maxsus ta'lim metodlari va individual yondashuvlar muhim ahamiyatga ega. Imkoniyatlari cheklangan bolalar uchun inklyuziv ta'lim jarayonida sinf xonasining va dars jarayonining moslashtirilishi ularning ijtimoiy va aqliy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Usmanov, A. (2020). Imkoniyatlari cheklangan bolalar uchun inklyuziv ta'lim. Tashkent: O'qituvchi nashriyoti.
2. G'afforova, L. (2019). Pedagogik texnologiyalar va ularning inklyuziv ta'limda qo'llanilishi. Tashkent: Ta'lim nashriyoti.
3. Xudoyberdiyev, M. (2021). Ko'rish va eshitishida muammosi bo'lgan bolalar uchun ta'lim. Tashkent: Milliy universitet nashriyoti.
4. Tursunov, N. (2020). Ta'limda individual yondashuvlar va moslashtirilgan metodlar. Tashkent: Akademiya nashriyoti.